

Kun je de “Theory of Stupidity” volgens Henk Pruis ook op KRO-NCRV Rampvlucht toelaten: wat levert dat op?

De theorie van domheid (Bonhoeffers *Theory of Stupidity*) kun je goed op Rampvlucht (KRO-NCRV 2022) en de bredere Bijlmer-discussie loslaten zoals Pruis die beschrijft, en dat levert vooral inzicht op in **hoe** goedgegelovigheid en groepsdynamiek complotten versterken, niet zozeer in een nieuw “waarheidsniveau” over de ramp zelf.^{[1][2][3][4]}

Aanknopingspunten bij Pruis’ kijk

- Pruis benadrukt herhaald dat complottheorieën rond de Bijlmerramp ontstaan waar informatie gebrekkig, laat of technisch onbegrijpelijk was, en waar een groep bewoners, de pers en instanties elkaar opjaagden. Dat past bij Bonhoeffers idee dat domheid vaak een **situatieve** toestand is (onder druk, in een groep, met beperkte kennis), niet een individueel IQ-probleem.^{[2][3][4]}
- In interviews zegt hij dat mensen zich “verloren hebben in de verhalen over uranium” en dat speculatie op gang kwam doordat men zich niet gehoord of goed geïnformeerd voelde. Daarmee beschrijft hij precies de voedingsbodem waarin “domme”, maar sociaal aantrekkelijke spiegels van de werkelijkheid vaste vormen aannemen.^[2]

Toegepast op Rampvlucht-narratief

- Historisch Nieuwsblad en andere analyses laten zien dat een aantal spectaculaire claims uit Rampvlucht (extra rondje, IJsselmeerlanding, mannen in witte pakken, geheime lading als hoofdverklaring, stralingsgevaarlijk verarmd uranium) feitelijk niet standhoudt, maar in de serie en de bijbehorende podcast wél als plausibele waarheidszoektocht worden gepresenteerd.^{[5][3][1]}
- Vanuit Bonhoeffer zou je zeggen: hier werkt “domheid” als *morele* categorie – niet dom omdat men niets begrijpt, maar omdat men zich in een moreel comfortabele positie nestelt (wij, de wakkeren, tegenover de leugenachtige staat) en daar feiten onder geschikt maakt.^{[3][1]}

Wat het oplevert als lens

- Het helpt om de **hardnekkigheid** van Dekkers en Rampvlucht-frames te begrijpen: Pruis laat technisch zien dat ze niet kloppen, maar merkt ook dat een deel van politiek, media en publiek zijn correcties niet meer **wil** horen. Dat is typisch Bonhoeffer: het probleem is niet gebrek aan informatie, maar een gesloten houding in een groep.^{[4][1][2]}
- Voor onderwijs levert deze lens concrete gespreksvragen op: wanneer wordt scepsis tegenover machtsinstanties productief, en wanneer glijdt het af naar een domme, immuun gemaakte complotreflex?; welke rol speelt journalistiek daarin – als rem, of juist als versterker?^{[1][5][3]}

Didactische toepassing met Pruis

- Pruis' eigen teksten en interviews bieden materiaal om studenten te laten zien hoe iemand tegelijk **empathie** heeft voor wantrouwen in de Bijlmer én scherp afrekenet met fantasieverhalen, juist omdat die verhalen het echte vertrouwen en echte problemen ondergraven.^{[4][2]}
- Koppel dat aan Bonhoeffer: laat studenten Rampvlucht, Dekker en Pruis naast elkaar lezen/kijken en laten benoemen waar ze “domheid” zien in Bonhoeffers zin (groepsdenken, gemakzuchtige morele superioriteit, immuniteit voor tegenbewijs) en waar juist volwassen omgaan met onzekerheid en onvolmaaktheid van onderzoek.^{[3][1][4]}

1. <https://www.historischnieuwsblad.nl/7-complottheorieen-over-de-bijlmerramp-wat-is-ervan-waar/>
2. <https://kro-ncrv.nl/henk-pruis-verhalen-over-uranium>
3. <https://nipv.nl/nieuws/blog-het-bijlmerramp-complot/>
4. <https://www.elal1862accidentinvestigation.nl/bijlmermeer>
5. <https://www.historischnieuwsblad.nl/dossiers/bijlmerramp/>

6. [https://dnpprepo.ub.rug.nl/10379/77/CPN Politiek en Cultuur jrg-9 1954.pdf](https://dnpprepo.ub.rug.nl/10379/77/CPN%20Politiek%20en%20Cultuur%20jrg-9%201954.pdf)
7. <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1163454332464089&id=100063985982782&set=a.464480079028188>
8. https://digitalcollections.library.maastrichtuniversity.nl/files/original/924/Observant_jg_13_22.pdf
9. <https://deomslagdelft.nl/in-de-top-tien-geweest-2019/>
10. https://www.radhis.nl/uploads/5/5/4/1/55414293/rand002insc01_01.pdf
11. <https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/76878/9789048556823.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
12. https://nl.wikipedia.org/wiki/Parlementaire_enquête_naar_de_Bijlmerramp
13. <https://www.leendertwvandersluijs.nl/uncategorized/rutger-bregmans-zoektocht-naar-hoe-ideeen-de-wereld-kunnen-veranderen/>
14. <https://www.sdnl.nl/bijlmerramp/verprui.htm>
15. <https://www.youtube.com/watch?v=-V25hLbp6Mo>